

**СЕМАНТИЧНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ ЕФЕКТУ
ФАНТАСТИЧНОГО В РОМАНІ «НА ПОЛІ СМИРЕННОМУ»
ТА ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ФЕНТЕЗІЙНОЇ КАРТИНИ СВІТУ
В РОМАНІ-ЕСЕ «МИСЛЕННЕ ДРЕВО» В. О. ШЕВЧУКА**

Стаття присвячена розгляду проблеми – мова творів українських письменників-фантастів початку ХХ ст., на матеріалі творів В. О. Шевчука «На полі смиренному» та «Мисленнєве дерево». Вивчення мови української фантастики перебуває в контексті досліджень мовної специфіки художньої літератури та вивчення стилістичних особливостей мовлення художніх творів певної епохи та авторських ідіолектів як її часткових втілень. У тексті В. О. Шевчука середньовічні мотиви переосмислені і модифіковані відповідно до сучасного розуміння фантастичного. «Мисленнєве дерево» є підсумком ґрунтовних наукових та культурологічних розвідок, тому має багато семантичних шарів, їх дослідження вимагає комплексного підходу. Докорінно відмінні від науково-фантастичних текстів засоби творення ефекту фантастичного застосовуються у творах В. О. Шевчука, зокрема в романі в новелах «На полі смиренному». У дослідженнях такого типу текстів найбільш релевантним методом, на нашу думку, є метод «можливих світів», що в засадах базується на дослідженні модальності висловлювання.

Ключові слова: фантастика, мова, змінена модальність, концепт, ідіолект, стилізація, мовні особливості.

Постановка наукової проблеми та її значення. Мова фантастики становить значний інтерес з точки зору сучасної лінгвістики, що спричинено доволі винятковим місцем фантастичних текстів у світовій літературі.

Головною відмінністю цих текстів, що безпосередньо впливає на їхні мовні особливості, є змінена модальність щодо емпіричної дійсності. Проте, творячи нібито абсолютно «нові» варіанти реальності, фантастична проза тільки ілюструє давно помічену закономірність людського пізнання і мислення: неможливо створити в уяві концепт чи образ, який би не був зіпертий на певний відсоток уже відомої з досвіду інформації [1].

Більшості прозових творів, що належать до епосу як роду літератури, не властиві активні словотворчі процеси та надмірна експресивність, що ними досягається. Ці характеристики були віддавна прита-

манні ліричним жанрам, і саме в них найбільш активними завжди були процеси словотворення (наприклад, неологізми Павла Тичини, Михайла Старицького та ін.). Мова прозових текстів лише від епохи романтизму почала поступово втрачати свій стабільний словник. Тому фантастична література ХХ ст. постає як закономірне продовження довготривалих процесів реформування і переосмислення ролі мовних компонентів у прозових творах. Адже якщо в ліричному творі неологізми слугували для відтворення індивідуального переживання автора чи ліричного героя, то в фантастичному творі неологізми слугують для конструювання альтернативної чи «можливої» реальності, що на пряму корелює з іншими актуальними сферами дослідження сучасних тестів, що побутують не тільки в суто художній сфері, а й у сфері ЗМІ.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Започатковане розв'язання цієї проблеми показало, що такі науковці, як Г. В. Ляйбніц, А. П. Бабушкіна, М. Еліаде, Н. В. Слухай, І. М. Дьяконов та інші присвятили проблемі творення фантастичного багато уваги. На дослідження науковців спирається автор статті.

Метою й завданням статті є дослідження мови творів українських письменників-фантастів початку ХХ ст. на матеріалі творів В. О. Шевчука «На полі смиренному» та «Мисленнєве дерево».

Фантастика як літературний жанр – це видозміна вже наявних у нехудожніх або в долітературних практиках жанрів, то мова фантастики – це так само видозміна, стилізація чи взаємодія мови художньої, авторської, із науковим чи долітературним ідіолектом.

Отож, українська фантастика може бути умовно класифікована на дві основні групи:

1) та, що стилізує чи бере за взірць мову наукових текстів (наукова фантастика, фентезі);

2) та, що стилізує долітературні практики (фольклор).

Перша група – це зазвичай художні тексти, мова яких наслідують чи стилізує тексти наукового типу (наукова фантастика, на яку впливають точні науки). В українській літературі ХХ ст. науково-фантастичні твори, зокрема, писали А. А. Дімаров («Друга планета», «Три грані часу»), М. та С. Дяченки («VitaNostra», «Дика енергія Лана»), Н. І. Околітенко («Тутті», «Крок вікінга», «Політ на вогненних крилах») та ін. До цього жанру типологічно подібне фентезі, що своєю лексикою наслідують словник історичних чи етнографічних досліджень.

Серед найбільш цікавих фентезійних творів останніх десятиліть – книги С. П. Плачинди «Лебедія. Як і коли виникла Україна» та ін. Таким чином, з мовної точки зору типологічно ідентичні (спрямовані на стилізацію наукових текстів).

Друга велика група наслідує мовні особливості переважно фольклорних творів. Українська «химерна» проза, що по-новому осмислює словник і стилістичні кліше українського фольклору; у цій підгрупі є безпосередньо фольклорно зорієнтована проза, на кшталт О. Ільченка («Козацькому роду нема переводу, або Козак Мамай і чужа молодиця») та В. О. Шевчук «На полі смиренному», «Мисленеве дерево». Саме ці тексти ми й обираємо для аналізу як найбільш репрезентативні та основоположні для всієї «химерної» прози в українській літературі 1960–1980 років.

В. О. Шевчук (народився 1939 р.) належить до найбільш плідних і інтелектуальних прозаїків української літератури другої половини ХХ ст. Його доробок налічує десятки книг прози, перекладів, літературознавчих та історичних студій, науково-популярних книг. Серед прозових книг варто назвати такі: «Вечір святої осені», «Крик півня на світанку», «Дім на горі», «Маленьке вечірнє інтермецо», «Три листки за вікном», «Мисленне дерево», «Птахи з невидимого острова», «Дорога в тисячу років», «У череві апокаліптичного звіра», «Ока прірви», «Біс плоті». Зважаючи на те, що В. О. Шевчук часто стилізує твори середньовічної чи барокової літератури, йому притаманні фантастичні мотиви у багатьох романах і повістях, хоча цілковито фантастичним їх складно назвати. Нами обрано для аналізу один із розділів роману «На полі смиренному» (1982). Роман складається з низки відносно самостійних новел, які базуються на оповідках із пам'ятки української пребарокової літератури, «Києво-Печерського патерика». Автентичних твір староукраїнської літератури є яскравим утіленням середньовічних і ранньомодерних уявлень про «чудо», яке в тексті виражається засобами фантастичного. У тексті В. О. Шевчука середньовічні мотиви переосмислені і модифіковані відповідно до сучасного розуміння фантастичного.

Художні твори письменника завжди є підсумком ґрунтовних наукових та культурологічних розвідок, тому мають багато семантичних шарів, їх дослідження вимагає комплексного підходу. Докорінно відмінні від науково-фантастичних текстів засоби творення ефекту фантастичного застосовуються у творах В. О. Шевчука, зокрема в романі в новелах «На полі смиренному».

Характерно, що в аналізованих розділах твору «На полі смиренному» фантастичне присутнє в тексті не рівномірно, а сконцентроване лише в окремих ділянках тексту. При цьому в читача ніколи не має достатніх підстав робити висновок щодо того, як сам автор ставиться до висловлених у тексті фантастичних припущень чи описів подій. Натомість завжди залишається можливість вибору і рівноправного потрактування ситуації на користь фантастичного чи «реалістичного» варіанту мотивації.

У дослідженнях такого типу текстів найбільш релевантним методом, на нашу думку, є метод «можливих світів», що в засадах базується на дослідженні модальності висловлювання. Модальність – це запозичене з логіки поняття, що виражає співвідносність твердження із емпіричною дійсністю чи об'єктивними даними щодо неї. Вперше термін було вжито Г. В. Ляйбніцем як одне із допоміжних припущень у доведенні істинності тверджень. Виокремлюють кілька типів модальностей, зокрема – алетичну (близьку до об'єктивної картини, від гр. *aletheia* «істина, правда») і аксіологічну (оціночну, суб'єктивізовану, від гр. *aksizo* «оцінюю») [1, с. 11–18]. На думку А. П. Бабушкіна, модальність можливого світу належить до класу, типологічно близького до аксіологічної модальності.

Художній текст, як і будь-який інший тип письмових чи усних текстів, є гетерогенним за своїми модальностями. Адже якщо алетична модальність базується на двох головних засадах очевидної обґрунтованості – фізичному та логічному принципах, то аксіологічні модальності можуть творити безліч паралельних інтерпретацій однієї ситуації в тому ж тексті, що створює ефект багатосвіття, паралельні чи рівноправні інтерпретації події і створюють своєрідні точки невідзначеності, які можна розглядати як фрагменти «можливого» світу чи світів у тексті. Зазвичай маркерами таких фрагментів можуть слугувати умовний спосіб дієслова, вставні слова з модальним значенням і подібні їм функціонально вставні вислови. Проте іноді, якщо йдеться про діалогічне мовлення чи його художнє відтворення, на модальність можуть вказувати позамовні чинники, що набувають ролі індексного знака: інтонації, жести, міміка. Також варто мати на увазі, що будь-яка метафора чи порівняння є потенційними маркерами можливого світу в художньому тексті.

В аналізованому розділі з твору В. О. Шевчука модальність можливих світів виявляється з різною інтенсивністю: від метафоричних

описів – до розгорнутих картин. На початку твору взагалі присутній фрагмент, який перебуває на межі між істиною і вигадкою: *а позаду важко дихав Нестор, той, котрий літописа написав* (історична вигадка). Далі автор поступово вводить фрагменти ірреального світу лише в метафоричних порівняннях із дійсними, емпірично обґрунтованими подіями: *здавалося, блукав церковний продув, обвіював нас, залазячи під одягу, й обмацував тіла, наче ходило по церкві десятки невидимих рук і кожного обшукували. І все-таки я напружував усю силу, щоб не задрімати, повіки мені клеїло з непереборною силою, немов сидів у мене на плечах важкий і теплий сон і заліплював очі рученятами* (метафора, що передає реальний психо-фізіологічний стан героїв); *сидів теплий кошлатий хлопець, що розтоплював нас і заліплював повіки* (персоніфікація, що передає стан сонливості). Ці фрагменти ще не створюють повноцінною альтернативної реальності, а лише натякають на її можливість. Проте далі, вводячи в репліках персонажа Єремії описи ірреальної для решти персонажів реальності, автор створює ефект переходу в можливий світ:

– *Велике диво сьогодні побачив!* – сказав Єремія.

– *Завжди бачиш дива.* – Ігумен поставив супроти Єремії маленькі чорні очка. – *Самі дива, отче, бачиш, чи не забагато їх?*

– *Це диво особливе,* – звів кошлату бороду Єремія. – *Біс був сьогодні поміж нас.*

– *Біс?* – перелякано згукнув ігумен.

– *Бачив його в образі купця,* – сказав Єремія, і очі його погасли: *прикрив він їх повіками...* (фантастичне).

За А. П. Бабушкіним, у тексті існують своєрідні «вікна» в можливий світ, у ролі яких виступають дієслова з відтінком модальності або суб'єктивності, а також вставні слова. У наведеному фрагменті якраз різко протиставлені дві модальності: алетична і модальність можливого світу. Слова Єремії представляють другу, а ігумена – першу. Проте наприкінці діалогу алетична модальність висловів Ігумена зрівнюється у статусі з модальністю можливого світу. Відповідно до цього змінюється і аксіологічне наповнення слів *бачити* та *диво*. У багатьох подальших фрагментах можливого світу в тексті аналізованого розділу помічаємо, що їхнім маркером є ці слова:

і побачив сьогодні метеликів, які раптом покрили храм. Тріпотили сріблястими крильцями – білий сон ламав старця, адже ніхто не знав, скільки він прожив. Казали, що йому триста літ (фантастичне);

сьогодні побачив рій білих і зелених метеликів, які довго кружляли довкола нього (фантастичне);

...Ходив купець у білому плащі, виймав квіти і кидав на спину, співців, і прилипали ті квіти й п'янили, а купець тихенько сміявся, прикладав до рота долоню; бачив це лишень Прозорливий Єремія, такий старий, що йому ніхто й літ не міг перелічити, а ті, котрі зараз спали в келії, снили гріховні сні, бо росли їм із заплющених очей і з рота ті ж таки ліпки, можливо, вони дарували ті квіти пишно-косим красуням, хоч були самі ченцями... (фантастичне).

В решті фрагментів можливого світу, уже наприкінці розділу, відсутні будь-які спеціальні маркери. Єдиною вказівкою на відмінну від атлетичної модальність є семантичний ореол, який було створено довкола постаті Єремії в попередніх епізодах тексту та здоровий глузд читача. З іншого боку, саме мовлення Єреміє і постає як зона зустрічі кількох модальностей водночас:

– Купець той був у білому плащі, – сказав Єремія, – і ніс під полою букет квітів. Він ішов крадьки, ледве торкаючись носками черевиків підлоги. Відривав квітку від букета і кидав на спину братії, особливо тих, хто не співав заутреню, а тільки для показу розкривав рота. Ті квіти і звуться так, як треба: ліпки. Відривав квітку від букета і кидав. І кому прилипла квітка до одежі, похитувався такий і ледве не падав. Позіхав, тоді вигадував причину, йшов до вашої милості і тікав із церкви(фантастичне);

знову бачив ті білі й зелені метелики, що вилітали з його очей, чи купця в білому плащі і з квітами під полою (фантастичне);

Можливо, був це той-таки купець, що про нього стільки сьогодні говорено, а може, десь поруч виключилося з землі безліч білих квітів. З них спурхнули мільйони сніжно-білих метеликів і раптом полинули в небо, в якому почали розчинятися й розтавати, перетворюючись у ефірне, трепетне світло, що ним густо наповнилися хмари. (фантастичне);

– Там до тебе ззаду квітка причепилася, – сказав він, і на вуста його лягла та ж таки, якою він і в церкві всміхався, усмішка. – Це вона, та ж таки – ліпка!(фантастичне).

У наведених фрагментах усі дієслова вжиті в дійсному способі, попри теорію вже цитованого А. П. Бабушкіна, який вважає за головну ознаку можливого світу в тексті умовний спосіб дієслова. Проте саме через відчутність спеціального маркера фантастичне у тексті має

амбівалентний статус: воно існує лише як одне з можливих потрактувань ситуації. Згідно з рецепціоністською теорією такий статус гарно описати як «місце невизначеності» тексту, яке уможливорює надання рівноправ'я як авторському голосу, так і читацькому сприйнятті. Тобто фантастичне в тексті «Дому на горі» присутнє не так виразно і однозначно, як, наприклад, у творах А. А. Дімарова. Ймовірно це зумовлено у тому числі і різною цільовою аудиторією: підлітковою – в повісті А. А. Дімарова, і дорослою – у романі В. О. Шевчука. Тому значно більша кількість місць невизначеності є рисою інтелектуальної філософської прози, яка апелює до форм середньовічної і барокової літератури (притча, алегорія, парабола).

Усій творчості В. О. Шевчука притаманне поєднання наукового письма з художнім, і більшість творів постали на основі ґрунтовних наукових (історичних, літературознавчих) зацікавлень автора. Особливо тісно переплетені ці два начала в романі-есе «Мисленне дерево» (1989): кожен із розділів твору має крім фактологічної частини художній фрагмент, який розвиває наукові ідеї, викладені раніше. Якщо у жанрі фентезі науковий прототип художнього тексту часто винесений за межі власне твору, і витoki словника, стилю й образності лише реконструюються на основі дослідження, то в романі В. О. Шевчука обидві компоненти фентезійного письма подані паралельно, що полегшує дослідження їхнього мовного втілення. Типологічно ці вставні моменти оповіді можуть бути класифіковані відповідно до того, як вони співвідносяться із науковою частиною:

- розвивають у художній формі наукові концепції автора, підтверджені історичним фактажем;
- художньо увиразнюють уже відомі з історичних джерел свідчення;
- є авторськими варіаціями на міфологічні чи історичні теми, які відтворюють лише настрої, світогляд епохи, але не використовують прямих посилань на історичні джерела.

Розглянемо приклади кожного типу.

До першого типу вставних фрагментів належать «Дими вогнищ» [4, с. 11]. Концепція автора-історика полягає в тому, що поляни прийшли з південних степів, а Київ було засновано уже поєднаними в єдине ціле племенами, що раніше окремо мешкали в степах і лісах, полянами і деревлянами. Для відтворення ситуації діалогу двох доти майже не знайомих спільнот, автор використовує специфічні мовні

засоби для номінації простору. Як відомо, простір в уявленні носія традиційної свідомості поділявся на обмежений, домашній, захищений – і відкритий, небезпечний, агресивний, інакшими словами – *інгард* і *утгард* [5, с. 340–342]. Із комплексом уявлень, пов'язаних із домашнім простором, пов'язані поняття, що в тексті реалізуються з допомогою лексем *домівка, земля деревлянська, своя земля, люди лісу*, а з поняттям ворожого простору – *змій страшний, посланець, люди степену*. Форпостом *своєї землі є вали*, зведення яких і об'єднує дві племінні групи.

Прикладом іншого типу вставного фрагменту є документальна оповідь арабського середньовічного мандрівника Ахмеда ібн-Фадлана, яку В. О. Шевчук белетризує, доповнює художніми деталями, і створивши з неї оповідання, подає в тексті роману як ілюстрацію до звичаїв давніх слов'ян [4, с. 35–42]. Базуючись на фактажі історичного джерела, автор низкою мовних засобів створює ілюзію безпосередньої присутності. Передовсім такими засобами є діалогічне мовлення і взагалі вживання прямої мови, деталізована характеристика дій персонажів, яка в історичному джерелі могла бути й пропущена, а також емоційно забарвлені вислови й інтонації, які на письмі передаються знаками оклику:

– *Заступіться за мене, жінки й дочки володаря нашого! – при цьому кланялися низько, обходячи всі стовпи менші. Приходили й такі, у кого торг ішов легко. Такий казав:*

– *Володарю, ти вчинив мені волю, дякую тобі й приношу дари!* [Шевчук 1989, с. 36–37].

Чоловік налив нареченій другу чару, вона взяла і знову заспівала. Але цього разу співала довше і ще смутніше, аж прикрикнула на неї стара [Шевчук 1989, с. 40].

До третього типу художніх вставок у романі можна віднести епізод зі сном Трояна, який ілюструє світосприйняття давніх слов'ян [4, с. 65–67]. Крім відтворення міфологічного світогляду головного героя епізоду, що втілюється в персоніфікованих назвах природних стихій (напр., *Змій* про степову пожежу), важливу роль у фрагменті відіграє стилізований синтаксис. Головною особливістю синтаксичного членування цього художнього фрагмента є періоди. Із понад десяти абзаців чотири починаються з перифрази речення *І снівся Трояну сон каламутний*, яке далі набуває форми *Смутен сон снівся Трояну* і *Каламутен сон снівся Троянові*. Можна вважати ці речення

семантичною анафорою, яка створює циклізацію оповіді і стилізує текст під старовинний епос, адже недарма і на лексичному рівні слововжитком підкреслено паралель зі «Словом о полку Ігоревім» («мутен сон в Києві на горах», який бачить Святослав). Проте і в межах одного абзацу створюється ритмізації прози шляхом закінчення кожного сурядного компонента в межах складного речення дієсловом у тій же граматичній формі, і єдинопочатком усіх сурядних частин:

Снилося йому, що його з вечора на ніч у темну одежу вбирають, що його отрутним вином напувають, снилося йому, що його самого перлами-сльозами обсипають, снилися йому ворони Бусові, ті, що з'їдали в дебрі самого Буса і його найліпших мужів, розіпнутих на хрестах, снилося, що не хочуть ті ворони летіти до синього моря [Шевчук 1989, с. 65].

Висновки та перспективи дослідження. Отже, белетризовані фрагменти роману-есе В. О. Шевчука «Мислення древо» мають різну типологію, що виявляється і в арсеналі мовних засобів, які використовуються в кожному із трьох типів конструювання художньої дійсності. У фрагментах, де зв'язок із науковою частиною твору тісніший, головне навантаження припадає на слововжиток і деталізацію описів предметів і дій, у той час як у фрагментах, що мало пов'язані з науковим компонентом книги, особливу роль відіграє і стиль оповіді, що на мовному рівні втілюється в посиленій увазі до синтаксичних засобів творення настрою.

Перспективи цього дослідження мають розкрити механізм творення письменниками-фантастами нового міфу, міфу періоду науково-технічного прогресу.

Література

1. Бабушкин А. П. «Возможные миры» в семантическом пространстве языка / А. П. Бабушкин. – Воронеж : Воронеж. гос. ун-т, 2001. – 86 с.
2. Баранов А. Н. Постулаты когнитивной лингвистики / А. Н. Баранов, Д. О. Добровольский // Известия АН. Сер. лит. и языка. – 1997. – Т. 56. – Вып. 1. – С. 11–21.
3. Катиш Т. В. Особливості функціонування термінологічної лексики в мові української фантастики : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. В. Катиш ; Дніпропетр. нац. ун-т. – Дніпропетровськ, 2005. – 19 с.
4. Тодоров Ц. Введение в фантастическую литературу / Цветан Тодоров ; [пер. с фр. Б. Нарумова]. – М. : Дом интеллект. кн. ; Рус. феноменол. о-во, 1997. – 144 с.

5. Топоров В. Н. Пространство / В. Н. Топоров // Мифы народов мира. – М. : Сов. энцикл., 1988. – Т. 2. – С. 340–342.
6. Шевчук В. О. На полі смиренному [Електронний ресурс] / В. О. Шевчук. – Режим доступу : http://www.e-reading-lib.org/bookreader.php/1000081/Shevchuk_Valeriy_-_Na_poli_smirenomu.html

References

1. Babushkin A. P. “Vozmozhnye miry” v semanticheskom prostranstve yazyka / A. P. Babushkin. – Voronezh : Voronezh. gos. un-t, 2001. – 86 s.
2. Baranov A. N. Postulaty kognitivnoi lingvistiki / A. N. Baranov, D. O. Dobrovolskii // Izvestia AN. Ser. lit. i yazyka. – 1997. – Т. 56. – Вyp. 1. – С. 11–12.
3. Katysh T. V. Osoblyvosti funktsionuvannia terminologichnoyi leksyky v movi ukrayinskoyi fantastyky : aftoref. dys. ... kand. filolog. nauk : 10.02.01 / T. V. Katysh ; Dnipropetr. nats. un-t. – Dnipropetrovsk, 2005. – 19 s.
4. Todorov Ts. Vvedenie v fantasticheskuyu literaturu / Tsvetan Todorov ; [per. s fr. V. Naumova]. – М. : Dom intellekt. kn. ; Rus. fenomenol. o-vo, 1997. – 144 s.
5. Toporov V. N. Prostranstvo / V. N. Toporov // Mify narodov mira. – М. : Sov. entsykl., 1988. – Т. 2. – С. 340–342.
6. Shevchuk V. O. Na poli smyrennomu [Elektronnyi resurs] / V. O. Shevchuk. – Rezhym dostupu : http://www.e-reading-lib.org/bookreader.php/1000081/Shevchuk_Valeriy_-_Na_poli_smirenomu.html

Осадчая Ольга. Семантические средства создания эффекта фантастического в романе «На поле смиренном» и вербализация фэнтезийной картины мира в романе-эссе «Мысленное дерево» В. А. Шевчука. Статья посвящена рассмотрению проблемы – язык произведений украинских писателей-фантастов начала XX в., на материале произведений В. А. Шевчука «На поле смиренном» и «Мыслительных дерево». Изучение языка украинской фантастики находится в контексте исследований языковых особенностей художественной литературы, а также изучения стилистических особенностей речи художественных текстов определенной эпохи и авторских идиолектов как ее частичных воплощений. В тексте В. А. Шевчука средневековые мотивы переосмыслены и модифицированы в соответствии с современным пониманием фантастического. «Мыслительной дерево» является итогом глубоких научных и культурологических исследований, поэтому имеет много семантических слоев, их исследование требует комплексного подхода. Коренным образом отличные от научно-фантастических текстов средства создания эффекта фантастического, применяются в произведениях В. А. Шевчука, в частности в романе в новеллах «На поле смиренном». В исследованиях такого типа текстов наиболее релевантным методом, по нашему мнению, является метод «возможных миров», что в основе базируется на исследовании модальности высказывания

Ключевые слова: язык, измененная модальность, концепт, идиолект, стилизация, языковые особенности.

Osadcha Olga. Semantic Means of Creating a Fantastic Effect in the Novel “On the Field, the Humble” and Verbalization Fantasy Picture of the World in the Novel-essay “Mental tree” V. O. Shevchuk. The article considers the problem – language proizvideny Ukrainian science fiction writers of the early twentieth century,

on the material of VA Shevchuk “On the field, the humble” and “ТОС Thinking tree”. Learning a language is Ukrainian fiction in the context of studies of linguistic features of fiction as well as the study of the stylistic characteristics of the speech of a certain epoch of literary texts and authors idiolects as its partial incarnations. The text of the V. A. Shevchuk medieval motifs reinterpreted and modified in accordance with the modern understanding of fiction. “Thinking Tree” is the result of profound scientific and cultural studies, so it makes a lot of semantic layers, their study requires an integrated approach. Radically different from the science fiction texts means to create fantastic effects used in the works of V. A. Shevchuk, in particular in the stories in the novel “On the field, the humble”. In studies of this type of texts most relevant method, in our opinion, is the method of “possible worlds”, which is based on research-based modality statements

Key words: language, changed modality concept, idiolect, stylization, language features.

Василь Рагауцоў

ЗАКОНЧАНАЯ ІНТЭРПРЭТАЦЫЯ СУЧАСНАЙ ЛІНГВАПАРАДЫГМАЛЬНАЙ ПРАСТОРЫ (рэцэнзія)*

Імя Анатоля Панасавіча Загнітка, доктара філалагічных навук, прафесара, добра вядома не толькі ва Украіне, але і далёка за яе межамі. За значны ўнёсак у развіццё айчынай філалагічнай думкі ў 2012 годзе ён быў абраны членам-карэспандэнтам Нацыянальнай акадэміі навук Украіны, што з’яўляецца амаль выключэннем для супрацоўнікаў універсітэтаў, не звязаных працоўнай дзейнасцю з акадэмічнымі інстытутамі. У 2013 годзе за выдатныя дасягненні па тэорыі граматыкі Анатолю Панасавічу прысуджана прэмія імя Аляксандра Патабні Нацыянальнай акадэміі навук Украіны, а ў 2014 годзе – Усеўкраінская прэмія імя Барыса Грынчанкі «за важкі ўнёсак у развіццё незалежнай Украіны, зацвярджэнне дзяржаўнасці ўкраінскай мовы, развіццё нацыянальнай культуры, адраджэнне гістарычнай памяці, фармаванне нацыянальнай свядомасці і павышэнне духоўнасці ўкраінскага народа, асветніцкую і падзвіжніцкую дзейнасць у імя Украіны».

© Рагауцоў В., 2015

* Рэцэнзія на кнігу: Загнітко А. П. Сучасна лінгвістыка: погляды та оцінкі: [навукова-аналітычнае выданне] / А. П. Загнітко. – Донецьк : Ноулідж (Донецьке віддiлення), 2014. – 464 с.